

text: Filip Kyzek, Marek Biskupič, Milan Lizuch, Jozef Richnavský (Stredisko lavínovej prevencie) • foto: archív SLP HZS

Lavínové nešťastie
pod Poludňovým grúňom
v Malej Fatre, 17. 3. 2010

Spust záchranárov sa uskutočnil pomocou navíjaka.

Malá lavína s tragickým koncom

Žľab z Poludňového Grúňa do Vrátnej doliny.

Malá Fatra je relatívne nízke pohorie na severe Slovenska. Najvyšší vrchol (Veľký Fatranský Kriváň, 1725 m) ani zďaleka nedosahuje výšku tatranských či alpských štítov. Aj napriek tomu svahy Malej Fatry vedia byť nebezpečné.

Väčšina lavínových dráh začína na hľdnatých lúkach a končí hlboko v pásme lesa. Ďalšou zvláštnosťou Malej Fatry sú malé lavíny a terénne pasce, ktoré vznikajú v lese. Sú to vlastne zúženiny, prípadne prehĺbeniny v teréne, kde sa sneh ľahko hromadí. Terénna pasca v dráhe, prípadne, na konci dráhy lavíny je miesto, kde sa sneh zvykne nahromadiť vo veľkom množstve. A tak aj pri veľmi malej lavíne, alebo snehovom splaze môže dôjsť k hlbokému zasypaniu postihnutého.

Freeridové svahy v Malej Fatre patria k jedným z najnavštevovanejších na Slovensku – pomocou vlekov a lanoviek nie je problém dostať sa do otvoreného terénu. Väčšina ľudí, ktorí sa takto dostanú do lavínového terénu, majú minimálne vedomosti o aktuálnej lavínovej situácii. Každú zimu to vedie k viacerým lavínovým nehodám a niekedy, bohužiaľ, aj k tragickým nešťastiam.

V polovici marca 2010 po štyroch dňoch intenzívneho sneženia pripadlo vo Vrátnej doline viac ako pol metra. Hrebeňové partie boli sfúkané, ale v pásme lesa ležalo kvantum suchého prachového snehu. Jazda v lese bola v ten deň priam úžasná, ale miestami nebezpečná. Ondřej a Filip predpoludním jazdili na zjazdovkách a v lesnom teréne vedľa zjazdoviek. Krátko poobede sa rozhodli, že sa pustia do otvoreného terénu. Vybrali si trasu z Poludňového grúňa smerom do Vrátnej doliny. Na snowboardoch si spoločne užívali jazdu lesným žľabom v panenskom snehu až dovtedy, kým ich nezastavil skalný prah. Ďalej už pokračovať nemohli, preto sa rozhodli pokračovať pešo smerom hore na Poludňový grúň.

Už po pár metroch sa stalo niečo, čo nikto z nich nečakal. Na okraji lesa, v strmšom úseku tesne nad žľabom, sa im pod nohami uvoľnila malá lavínka z mäkkého doskového snehu. Dĺžka odtrhu nepresahovala 20 metrov a jeho výška kolísala od 20 do 40 cm. Za normálnych okolností by lavína s takýmto rozmermi ostala bez povšimnutia. Celková dráha lavíny, alebo skôr „snehového splazu“, nepresiahla 30 m – na otvorenom svahu by nepredstavovala pre človeka

veľké nebezpečenstvo. Ondra a Filip sa s lavínkou kúsok zviezli a sneh sa okamžite začal ukladať v malej rizni (mulde). Chalani si ani nestihli uviesť, čo sa s nimi deje. Po pár kotrmelcoch dezorientovaný Filip ostal zahrabaný po prsia v lavínovom nánose. Zo snehu mu trčala hlava a jedna ruka. Svojho kamaráta nikde okolo nevidel. Márne sa snažil voľnou rukou uvoľniť zo snehového zovretia. Po chvíli zacítil pod sebou pohyb. Uvedomil si, že jeho kamarát Ondřej je zasypáný pod ním. Flip si jednou voľnou rukou nahmatol telefón a podarilo sa mu vytočiť tiesňovú linku 112. Vrtuľník vzlieta smerom k miestu nehody. Spolu s doktorom vyráža na záchranku aj záchranár Horskej záchrannej služby. Rozbieha sa boj s časom. Filip zasypáný po hruď čaká na príchod záchranárov. Pilot vrtuľníka po krátkej chvíli lokalizuje miesto nešťastia a pomocou navijaka spúšťa najprv doktora a potom aj záchranára. Spoločne pomôžu Filipovi dostať sa z lavínového nánosu a hneď nato sa čo najrýchlejšie snažia dostať k hlbšie zasypávanému Ondřejovi. Nakoniec ho našli približne 1,3 m pod snehom. Bohužiaľ, už bez známok života. Záchranári boj s časom prehrali, Ondřejovi už nebolo pomoci.

Chalani mali smolu, že si vybrali na zjazd zlú trasu. Pri návrate smerom hore tiež ▶

Počasie, ktoré predchádzalo nehode

Od soboty 13. marca 2010 začal na Slovensko prúdiť od severozápadu chladný a vlhký vzduch, a tým nastalo obdobie podstatnej zmeny v snehovej a lavínovej situácii u nás. Prakticky až do stredy (17. 3.) neustále snežilo a veľmi silno fúkalo. Denné prírastky nového snehu boli v rozmedzí 10 až 25 cm. Keďže išlo o severozápadné prúdenie, najviac snehu napadlo na náveterných stranách v Západných Tatrách, v západnej časti Vysokých Tatier a aj v Malej Fatre. Celkovo úhrny nového snehu prekročovali 60 cm. Ten bol však pôsobením vetra veľmi nerovnomerne rozložený, najviac ho bolo v dolinách (často aj v pásme lesa!) a previevalo ho hlavne na juhovýchodné svahy. Tam sa vytvorili veľmi nebezpečné snehové dosky a vankúše. Lavínové nebezpečenstvo sa zmenilo na „Zvýšené“ = 3. stupeň, 16. a 17. marca v Západných Tatrách dokonca na „Veľké“ = 4. stupeň.

Lavínová situácia na daný deň: Vo vysokohorskom teréne všetkých pohorí trvalo zvýšené lavínové nebezpečenstvo, t.j. 3. stupeň z 5-dielnej medzinárodnej stupnice. Snehová pokrývka bola na mnohých extrémnych, strmých svahoch len mierne až slabo spevnená. Uvoľnenie lavíny je pravdepodobné už pri malom mechanickom zaťažení na svahoch so sklonom nad 35°. Možný je aj samovoľný vznik stredne veľkých lavín, ktoré ojedinele môžu zasiahnuť údolné trasy. Túry si vyžadujú veľkú opatrnosť, treba vylúčiť pohyb na strmých svahoch.

Počasie a snehová pokrývka: Ráno bolo na horách polooblačno až zamračené, na hrebeňoch miestami hmlisto so slabým snežením. Teplota vzduchu sa pohybovala od -18 °C do -4 °C. Fúkal čerstvý až silný, prevažne severozápadný vietor s rýchlosťou do 60 km/hod. Za posledných 24 hodín pripadlo v Tatrách do 10 cm, vo Fatrách do 5 cm nového snehu. Spolu za poslednú periódu sneženia (4 dní) pripadlo miestami cez 60 cm nového snehu. Ten je však však veľmi nerovnomerne rozložený, vplyvom silného, prevažne severozápadného vetra bol previevaný do záveterných žľabov a svahov, kde sú vytvorené nebezpečné, nestabilné snehové útvary – snehové dosky, vankúše a preveje!

nedodrжали bezpečnostné rozstupy. V tomto prípade aj malé množstvo snehu v kombinácii s nepriaznivým terénom (terénna pasca) spôsobilo tragickú nehodu. Navyše nemali ani potrebný výstroj na pohyb v lavínovom teréne. V deň, kedy sa nehoda odohrala, bol vyhlásený zvýšený 3. stupeň lavínového nebezpečenstva.

Keby sa čiastočne zasypanému Filipovi nepodarilo zavolať pomoc, obeť by boli pravdepodobne dve. Na ťažko prístupnom mieste pri zvýšenom stupni lavínového nebezpečenstva by pátracia akcia trvala možno niekoľko dní.

Lavínová nehoda je zvyčajne výsledkom viacerých nesprávnych rozhodnutí. Samotná lavína je už len tým posledným vyvrcholením. Tabuľka – grafikon udáva najčastejšie sa vyskytujúce chyby vyplývajúce z rozboru viacerých lavínových nehôd. ■

Lavína mala skutočne malé rozmery.

Článok vyšiel v časopise Snow č. 70.

Prehľad najčastejších základných chýb pri lavínových nehodách

Chyba	Komentár – všeobecný	Komentár – k nehode 17. 3. 2010 Poludňový grúň, Malá Fatra
Absencia prípadne nekompletnosť lavínového vybavenia, Odporúčané vybavenie: lavínový batoh,	Základne nevyhnutné vybavenie pre záchranu v lavíne: lavínový vyhľadávaci prístroj, sonda, lopatka, mobil s dobre nabitou batériou.	Úplná absencia lavínového výstroja (vyhľadávacia, lopatka, sonda)
Zlé zhodnotenie lokálnych podmienok	Stupeň lavínového nebezpečenstva je zadaný pre celé pohorie. V jednom čísle nie je možné zhodnotiť podmienky pre veľké územie. V pohorí sa nachádzajú svahy rôznych orientácií, sklonov, zakrivenia..., na ktorých môže lokálne nebezpečenstvo značne kolísať. Preto je dôležité správne vyhodnotiť miestne podmienky vlastnými pozorovaniami počas túry. Správne interpretované testy stability umožnia vhodne posúdiť lokálne lavínové nebezpečenstvo.	Skupina nevenovala dostatočnú pozornosť lokálnym podmienkam. Taktiež si neurobili žiadny test stability snehovej pokrývky pred zjazdom! Výsledky testu by im naznačili nebezpečnosť zjazdu.
Nevhodne zvolená trasa pri výstupe	Výber samotnej trasy výstupu a plynulosť výstupu. Zaťaženie svahu, dodržiavanie odľahčovacích a bezpečnostných rozstupov (min. 10 m – podľa sklonu svahu). Prekonávanie kritických a nebezpečných miest po jednom.	Nevhodne zvolená výstupová trasa strmým bukovým lesom. Aj napriek malým rozmerom lavíny nehoda skončila tragicky. Ak by boli dodržané rozstupy, nehoda nemusela skončiť až tak tragicky.
Nevhodne zvolená trasa pri zostupe	Výber samotnej trasy zjazdu plynulosť zjazdu v spádnici a bez pádov. Dodržiavanie rozstupov (pri miernom teréne a dobrých podmienkach 30 až 50 m, pri kritických miestach a zlých podmienkach – zjazd po jednom až na bezpečné miesto).	Trasa výstupu sa nerovná trase zjazdu, aj keď je tá istá! Trasa zjazdu bola strmá a pri danom stupni lavínového nebezpečenstva nevhodná. Len zázrakom si chalani neodtrhli lavínu už pri zjazde.
Zlé plánovanie túry, nerešpektovanie lavínových výstrah a neinformovanie sa o lavínovej situácii	Plánovanie túry – výber trasy (mapy, literatúra, ...), náhradný cieľ (náhradná túra). Veľkosť skupiny, výstroj, znalosti a skúsenosti jednotlivých členov skupiny. Sledovanie meteorologickej a lavínovej situácie, overenie stupňa lavínového nebezpečenstva a jeho tendencie. Pozorovanie a vyhodnocovanie podmienok priamo v teréne počas celej túry a vyhodnocovanie jednotlivých javov a znakov (napr. metóda Stop or Go, Munterova metóda 3 x 3...).	Vzhľadom na zvýšené lavínové nebezpečenstvo veľmi zle zvolená lokalita – strmé lesnaté žľaby končiacie skalnými prahmi a mimo frekventovaných trás. V Malej Fatre je veľké množstvo podobných žľabov.
Nesprávny postup pri záchrane	Ohlásenie nehody. Prehliadka lavíniska, označenie významných bodov, efektívne vyhľadávacie s lavínovým prístrojom, nájdenie a správne vykopanie zasypaného. Základy prvej pomoci – zateplenie, znehybnenie, ošetrovanie a transport.	
Nesprávny výstroj alebo jeho zlé použitie	Kontrola batérií a funkčnosti lavínových vyhľadávacích prístrojov! Správne používanie prístrojov (stabilizovanie polohy prístroja pri hľadaní) a spôsob vykopávania zasypaného. Používanie istiacich remienkov na paliciach, poistných laniek na lyžiach v lavínovom teréne a dotiahnutých popruhov na batohoch (okrem lavínových batohov) je neprípustné (uvedené prostriedky sú v lavíne kotvou)!	
Objektívne príčiny	Nepredvídateľné a neovplyvniteľné situácie. Pohyb v nesprávnom čase na nesprávnom mieste. Aj napriek dodržaniu všetkých bezpečnostných pravidiel sa človek môže dostať do lavíny.	Terénna pasca – aj veľmi malá lavína vytvorila pomerne vysoký nános.

■ chyba vedúca k lavínovej nehode alebo ku komplikáciám počas záchran ■ nehodnotený ■ správne